

15.4.2020

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle

Asia: O 5/2019 vp Tulevaisuusvaliokunnan selvityshankkeet 2019-2023

Yritysten ja yrittäjien tukeminen koronapandemiassa

Suomen Yrittäjät kiittää tulevaisuusvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua näkemyksemme yritysten ja yrittäjien tukemisesta koronapandemiassa.

Käymme lausunnossamme ensin läpi tähän mennessä päätetyt keskeiset yritysten ja yrittäjien tukitoimenpiteet. Yleisesti voimme todeta, että tehdyt toimenpiteet ovat tarpeellisia ja oikeansuuntaisia. Ne eivät kuitenkaan yksin riitä. Tämän vuoksi esitämme akuuttiin kriisivaiheeseen ja sen jälkeiseen aikaan lisätoimia, jotka turvaisivat yritysten ja yrittäjien toimintaedellytyksiä sekä mahdollistaisivat talouden elpymisen.

1. Tähän mennessä päätetyt toimenpiteet

Työnantajayritysten suora tuet

Lisätalousarvioissa päätetyt työnantajayritysten suorat tuet, joita ELY-keskukset (1-5 henkilöä työllistävät, ml. yrittäjät) ja Business Finland (6-249 henkilöä työllistävät, ml. yrittäjät, sekä midcap-yritykset) jakavat, ovat ensiarvoisen tärkeitä autettaessa yrityksiä yli syvimmän kriisivaiheen.

Nyt jaossa oleva 1,2 miljardin euron tukisumma, josta 400 miljoonaa kana-voituu ELY-keskusten ja 800 miljoonaa Business Finlandin kautta, auttaa monia jonkin matkaa, mutta ilman lisäresursseja konkurssiaalto on väistämätön.

Yksinyrittäjätuki

Yksinyrittäjät, joiden liiketoimintaa korona on heikentänyt, voivat hakea yrityksensä sijaintikunnalta 2 000 euron kertatuen. Tuki on riippumaton yritysmuodosta ja se myönnetään yksinyrittäjän yritystoiminnan harjoittamisesta johtuvien menojen kattamiseen. Tukiohjelma on määräaikainen ja voimassa kuusi kuukautta ja siihen on varattu tällä hetkellä 250 miljoonaa euroa.

Suomessa on lähes 200 000 yksinyrittäjää. Heistä lähes kolmannes on menettänyt myynnistään kriisin alkumetreillä yli puolet. Tuen tarve on suuri. Siksi arvioimme, että tukiohjelman resursseja on kasvatettava.

Samalla on huomattava, että harva tämän ajan yksinyrittäjä yrittää yksin. Hän muodostaa usein toisten yksinyrittäjien kanssa verkoston, jolla voi olla laajaa liiketoimintaa. Verkostoyrittäjille Business Finland voisi olla kuntaa luontevampi kumppani. Tukikokonaisuutta rakennettaessa on tärkeitä varmistaa, ettei muodostu yrittäjäryhmiä, jotka uhkaavat jäädä tukien ulkopuolelle.

Yrittäjän oikeus työttömyysturvaan

Koronan tähden säädetyn lakimuutoksen myötä yrittäjä voi saada työttömyysturvaa ilman, että lopettaa yrityksensä. Tämä on erittäin tarpeellinen toimenpide. Monen yrittäjän taloustilanne on vaikeutunut dramaattisesti koronan vuoksi. Muutos säästää julkisia menoja verrattuna siihen, että yrittäjä lopettaisi yritystoiminnan.

Toivomme, että TE-toimistot ohjeistetaan hyvin kevyeen ja nopeaan toimintatapaan yrittäjien omia ilmoituksia vastaanottaessaan ja työvoimapoliittisia lausuntoja laatiessaan. Yrittäjien ilmoitukset tulee hallituksen esityksen mukaisesti hyväksyä matalalla kynnyksellä, jotta täystyöllistetty Kela pääsee tekemään etuuden myöntöpäätöksiä.

Finnveran lainatakaukset

Pankkien yrityslainoihin ja Finnveran takauksiin perustuva rahoitusmalli on tarpeellinen osa tukikokonaisuutta. Samalla on tunnustettava, että lainaputki toimii tilanteeseen nähden liian hitaasti ja tavoittaa lähinnä suurempia yrityksiä. Pienemmät yritykset ovat ymmärrettävästi haluttomampia otta-
maan lainaa tulevaisuuden ollessa epävarma. Lainaperusteisen tuen va-
raan ei siksi voi rakentaa pk-yritysten pelastamista.

Keskisuurten yritysten pääomittaminen

Valtion pääomasijoitusyhtiö Tesin rahoitusohjelma, joka kohdistaa 1-10 miljoonan euron pääomituksia koronaviruksen vaikutuksista tilapäisiin vaikeuksiin joutuneisiin keskisuuriin (50-249 henkilöä, vähintään 10 miljoonaa euroa liikevaihtoa) yrityksiin, on kannatettava. Samalla on huomioitava, että ohjelma kohdistuu varsin rajalliseen määrään yrityksiä.

Maksuvaikeuksissa olevien yritysten aseman helpottaminen

Pidämme erittäin tarpeellisena esitettyjä toimenpiteitä, joilla pyritään helpottamaan koronan tähden maksuvaikeuksissa tai ulosotossa olevien yritysten asemaa ja välttämään tarpeettomat konkurssit. Velkojen kynnys ottaa käyttöön joustoja on oltava mahdollisimman matala.

Hallituksen esitykset pk-yritysten perintäkulujen enimmäismäärien kohtuullistamisesta sekä pikavippien enimmäiskorkojen puolittamisesta ovat myös tarpeellisia toimenpiteitä.

2. Lyhyen aikavälin lisätoimenpiteet

Suoran tuen lisääminen ja muut rahoitustoimenpiteet

Suora tuki yhdessä muiden rahoitusratkaisujen kanssa on ratkaiseva, jos halutaan pelastaa laajalti pk-yrityksiä ja sitä kautta varmistaa talouden nopea toipuminen kriisistä. Seuraavassa listaamme mielestämme parhaat toimet suoran tuen sekä muun rahoituksen jakamiseen:

1. Valtion ja työeläkeyhtiöiden pitää ottaa kantaakseen työnantajan sosiaalivakuutusmaksut 1.4. alkaen kahden kuukauden ajaksi. Vaikutus olisi noin 1,4 miljardia kuukaudessa eli yhteensä 2,8 miljardia.
2. Valtio ottaa vastuulleen yrittäjien YEL- ja MyEL-maksut 1.4. alkaen kuuden kuukauden ajaksi, jotta yrittäjien rahat eivät lopu eikä sosiaaliturva romahda. YEL-vakuutettuja on 207 000 ja MyEL-vakuutettuja 57 000. 2018 yrittäjät maksoivat YEL-maksuja vajaat 1,1 miljardia ja MyEL-maksuja 2019 175 miljoonaa euroa. Valtio maksaa jo nyt YEL- ja MyEL-järjestelmien kuluista huomattavan osan. Eläkemaksutuki yrittäjille maksaisi valtiolle noin 105 miljoonaa kuukaudessa. YEL-maksujen osuus on noin 90 miljoonaa ja MyEL-maksujen noin 15 miljoonaa euroa. Puolen vuoden tuki maksaisi noin 630 miljoonaa euroa.
3. Valtio lisää Business Finlandin, ELY-keskusten ja kuntien kautta jaettavan suoran tuen määrän kahteen miljardiin euroon nopeasti, ja auttaa sillä tavalla apua eniten tarvitsevia yrityksiä välttämään kasvukriisin ja konkurssin. Lisätuki ohjataan tarpeen mukaan sen kanavan kautta, jossa kysyntää on eniten.
4. Valtio palauttaa alkuvuonna ja viime vuonna maksetut oma-aloitteiset verot (arvonlisävero ja työnantajasuoritukset) ja ennakkoerot hakemuksesta yritysten käyttöpääoman vahvistamiseksi. Verojen koroton maksunlykkäysaika on yksi vuosi.
5. Laajennetaan määräaikaisesti kotitalousvähennystä.
6. Uudistetaan Finnveran rahoituksen pelisääntöjä niin, että akuutissa tilanteessa rahoituksen saanti ei saa määräytyä toimialan mukaan. Toimialaluokitukset eivät kerro yrityksen rahoitusongelmasta.

Esimerkiksi rakennussektorilla on paljon yrityksiä, jotka toimivat pitkissä alihankintaketjuissa.

7. Finnvera avaa takaustuotteitaan vaihtoehtoisten käyttöpääomarahoituskanavien käyttöön. Nämä palvelevat pankkirahoituksen ulkopuolisia toimijoita. Nämä palvelut ovat myös pankkien vastaavia helpompia ja nopeampia. Samalla voidaan lisätä ja monipuolistaa rahoituskanavia.
8. TE-toimistoja ohjeistetaan suhtautumaan myönteisesti starttirahayrittäjien maksujaksojen pidentämiseen ja jatkamiseen, jotta varmistetaan aloittavan yrittäjän yritystoiminnan jatkuvuus. Tätä varten vahvistetaan starttirahojen resursointia.
9. Julkisten vuokranantajien (valtio, kunnat, niiden yhtiöt, Metsähallitus ja työeläkeyhtiöt) pitää alentaa vuokriaan oma-aloitteisesti vähintään kolmen kuukauden määräajaksi ja jättää ne perimättä aloilla, joiden toiminta ovat viranomaisratkaisuin pysäytetty. Hallitus vetoaa suuriin kiinteistöyhtiöihin, että ne alentavat määräajaksi kauppakeskusten vuokratasoa sekä joustavoittavat aukioloehtoja.
10. Valtion ja kuntien pitää toteuttaa julkisia hankintojaan etupainotteisesti, mikä turvaa monen yrityksen toimintaa ja pitää markkinan elävänä kriisin yli.

Muut akuutit lisätoimenpiteet

Suorien tukien ja muiden rahoitustoimenpiteiden lisäksi tarvitaan muita pikaisia toimia, joilla kohennetaan koronan takia maksuvaikeuksiin ajautuneiden yritysten asemaa:

11. Muutetaan luottotietolakia siten, että pk-yritysten maksujen maksamattomuuden perusteella yritykselle ei aiheudu maksuhäiriömerkintöjä siltä osin, kun laiminlyönti on aiheutunut koronaviruksesta. Tulisi selvittää, voitaisiinko lainsäädäntöä muuttaa niin, että 1.4.-31.12.2020 välisenä aikana maksuhäiriömerkinnän saaneiden yrittäjien ja yritysten luottotietomerkintöjen voimassaoloaikaa lyhennetään tuntuvasti tai merkitään "Korona-merkinnällä". Selvitetään myös mahdollisuutta lyhentää yrittäjien ja yritysten maksuhäiriömerkintöjen tallennusaikoja. Jos velka on maksettu kokonaan tai sen peruste on lakannut olemasta, tulee merkintä poistaa rekisteristä nykyistä nopeammin.
12. Ulkomaiset kausityöntekijät ovat kriittinen voimavara monella toimialalla. Nyt on vaarana, että varsinkin alkutuotannon rattaat

pysähtyvät, kun maahan tuloa on rajoitettu. Pitää löytää ratkaisu, jossa ainakin tuotannon kannalta kriittiset kausityöntekijät saadaan maahan. Ratkaisuja pitää hakea myös maan rajojen sisäpuolelta. Osana työllistämistoimia voitaisiin kannustaa halukkaita vailla työtä olevia suomalaisia maatalouden kausitöihin.

3. Pidemmän aikavälin uudistukset

Pandemia ja sen kalliit seuraukset lisäävät väistämättä tarvetta merkittävien rakenteellisten uudistusten tekemiseen suomalaisessa yhteiskunnassa. Samalla julkisia panostuksia on kohdennettava uuden kasvun lähteisiin. Seuraavaan olemme koonneet keskeiset uudistukset ja panostukset, joille Suomen pidemmän aikavälin taloudellinen ja sosiaalinen elpyminen on perustettava:

Nykyaikaiset työmarkkinat

Työmarkkinauudistuksia on tehtävä määrätietoisesti. Sopimisen valtaa on siirrettävä työpaikoille ja parlamentarismia vahvistettava. Työllistämisen helpottaminen, joustavuuden lisääminen ja työpaikkojen kehittäminen ovat tärkeimpiä tavoitteita työttömyyden nujertamiseksi ja työllisyysasteen nostamiseksi.

Kannustava verojärjestelmä

Yritysverotuksen on tuettava yrittäjyyttä, yrittäjän riskinottoa sekä yritystoiminnan kasvattamista. Verotuksella on merkittävä vaikutus yrittäjän motivaatioon sekä haluun ja kykyyn kasvattaa yrityksiä investoimalla ja työllistämällä.

Osaavaa työvoimaa

Läpi elämän jatkuva oppiminen pidentää työuria ja varmistaa osaavan työvoiman muuttuvassa työelämässä. Se on tärkeää myös yrittäjälle, jotta tämän oma osaaminen kehittyy. Yritysten ja oppilaitosten yhteistyön on laajennuttava ja syvennyttävä, jotta nuorten työllistyminen parantuu ja aikuisten osaaminen pysyy relevanttina. Työikäisen väestön huvetessa osaajia tarvitaan yhä enemmän myös maamme rajojen ulkopuolelta. Kansainväliseen rekrytointiin on siten panostettava enemmän.

Tutkimusta ja innovaatioita

Tieteellinen tutkimus sekä yritysten kehittämis- ja innovaatiotoiminta ovat yhdessä osaamisen kanssa Suomen tärkeimpiä kasvun lähteitä. Viimeisen kymmenen vuoden aikana Suomen TKI-järjestelmä on kuitenkin päässyt rapautumaan. Julkisia TKI-panostuksia on määrätietoisesti kasvatettava painottaen erityisesti yrityksille ja korkeakouluille suunnattuja TKI-avustuksia, jotka kannustavat yrityksiä ja korkeakouluja uusiin TKI-investointeihin

Vauhtia yritysten digitalisaatioon

Pk-yritysten digitalisoituminen on edennyt mutta verkkaisesti. Digitaalisesti suuntautuneet yritykset ovat muita kasvuhakuisempia ja valmiimpia tarttumaan uuden talouden mahdollisuuksiin. Digitaalisesti suuntautuneiden yritysten määrän kasvattamisen on oltava kansallisen elinkeinopolitiikan keskeisimpiä missioita kuluvan vuosikymmenen aikana.

Ilmastonmuutoksen torjunta

Suomen on lisättävä panostuksia ilmastonmuutoksen torjuntaan. Keskeisiä keinoja siihen ovat päästökauppa ja verotus. Myös uuden teknologian ja kiertotalouden avulla voidaan pienentää ilmastokuormaa.

Tukea yrittäjän hyvinvointiin

Yrittäjän hyvinvointi heijastuu vahvasti yrityksen hyvinvointiin. Sosiaaliturvan on kannustettava yrittäjyyteen ja työntekoon sekä mukauduttava myös aikaan, jossa yrittäjän ja työntekijän roolit vaihtuvat tai menevät päällekkäin.

Vähemmän yrityssääntelyä

Yrityksiin kohdistuvia sääntelykustannuksia on vähennettävä neljänneksellä vuoteen 2025 mennessä. Uutta sääntelyä on hillittävä kaksi yhdestä -mallilla, jossa lainsäätäjän on leikattava yritysten sääntelykuluja kaksi euroa jokaista sääntelystä syntyvää euron lisäkustannusta kohden.

Enemmän maahanmuuttajayrittäjyyttä

Yrittäjiksi pyrkivien maahanmuuttajien kotoutumista ja kieliopintoja pitää helpottaa. Tarvitaan joustavuutta, jotta maahanmuuttajat pääsisivät nopeammin kiinni sekä elinkeinoon että suomalaiseen yhteiskuntaan.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Mika Kuismanen
pääekonomisti

Joonas Mikkilä
digi- ja koulutusasioiden päällikkö